రెండో యూనిట్

6. మ్రోగిన గంటలు (గేయకథ)

- కరుణశ్రీ

ఆలోచించండి - మాట్లాడండి.

ప్రశ్నలు :

1. పక్క చిత్రంలో ప్రధానంగా కనిపిస్తున్నదేమిటి?
2. ఇది సాధారణంగా ఎక్కడ ఉంటుంది?
3. దీనికి పై భాగంలో ఏమి కనిపిస్తున్నాయి?
4. వాటి విషయంలో మీరు ఏమి గమనించారు?
5. ఇలా జరగడం మీరు చూశారా? చెప్పండి.

ఇందులోని విశేషమేమిటో కింది గేయకథ ద్వారా తెలుసుకుందామా?

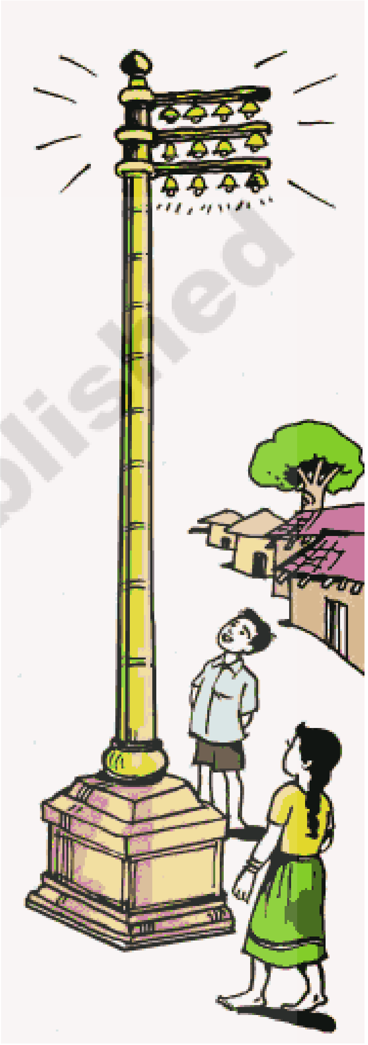

నేపథ్యం :

కోట్లాదిమంది ప్రజలు తమ ఆరాధన స్థలాలకు రోజూ వెళ్తూ ఉంటారు. ప్రార్థనలూ చేస్తుంటారు. భక్తితో పాడుతూంటారు. తమ కోర్కెలు తీర్చమని మొక్కుతూంటారు. తమ శక్తికొద్దీ కానుకలు సమర్పిస్తూంటారు. కాని భగవంతుడికి, వీటికన్నా దయాదాక్షిణ్యాలు, జాలి, కరుణ కలిగినవాళ్ళు, దానధర్మాలు చేసేవాళ్ళు అంటేనే ఇష్టం అని చెప్పడమే ఈ పాఠ్యభాగ నేపథ్యం.

ప్రస్తుత పాఠ్యభాగం **'ఉదయశ్రీ'** అనే కావ్య సంపుటి లోనిది.

© SCERT not to be republished

విద్యార్థులకు సూచనలు :

1. పాఠాన్ని చదవండి. అర్థంకాని పదాలకింద, వాక్యాలకింద గీతలు గీయండి.
2. అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
3. తెలియని పదాల అర్థాలను పుస్తకం చివరన ఉన్న అకారాది పట్టిక చూసి తెలుసుకోండి.

1. అనగనగా ఒక దేశం
దేశంలో ఒక నగరం
నగరిప్రక్క నది ఒక్కటి
నదిప్రక్కన గిరి ఒక్కటి

2. కొండమీద గుడి ఉందట!
గుడిముందర గోపురమట!
ఆ గోపురమున గంటలు
మ్రోగునంట తమకు తామె

3. ప్రతి యేటా ఒక్కనాడు
పవిత్ర శివరాత్రినాడు
కంటికి కనిపించని ఆ
గంటలు గణగణ మ్రోగును.

4. ప్రజల సత్ప్రవర్తనమును
భగవంతుడు గని మెచ్చును
కరుణామయ హృదయమ్ముల
గంటలలో వినవచ్చును.

5. ఏనాడే శిల్పి ఎట్టు
లేర్పరచెనో ఆ గంటలు?
గుడిలోపలి స్వామి కృపను
నుడివెడు బంగరు పంటలు

6. ఎప్పటిదో ఈ వాడుక
ఇప్పుడు లేదా వేడుక
గుడిగంటలు మ్రోగవిపుడు
కోర్కెలు కొనసాగవిపుడు

7. దేవుని మనుజులు మరచిరి
దేవుడు మనుజులను మరచె
జనుల భావములు మారెను
స్వార్థపరత మితిమీరెను.

8. మనిషి మనిషి మధ్య దళ్ళు
మనసులలో చీకు ముళ్ళు!
మలినమైన చెడు మెదళ్ళు!
మనిషికి మనిషన్న కుళ్ళు!

9. ప్రజల భావములు మారెను
పరవంచన మితి మీరెను
చైతన్యము చల్లారెను
సమత మమత అణగారెను

© SCERT to be republished

10. శివరాత్రి పర్వమున
శివుని దర్శింపంగ
తరలివచ్చిరి జనులు
తండోపతండంగ

11. సాహుకార్లు జమీందార్లు
జయజయ నాదములతోడ
సంచులు సంచులు తెచ్చిరి
స్వామికి లంచము లిచ్చిరి
కోర్కెలు కొనసాగలేదు
గుడిగంటలు మ్రోగలేదు.

12. కోటీశ్వరు లెంతమందొ
గుడికి ప్రదక్షిణము చేసి
దోసెడు వరహాలు రాశి
పోసినారు స్వామి ముందు
కోర్కెలు కొనసాగలేదు
గుడిగంటలు మ్రోగలేదు.

13. మంత్రులు ఉపమంత్రులు
సామంతులు మహామహంతులు
గంపలతో నర్పించిరి
కెంపులు వజ్రాలు మణులు
కోర్కెలు కొనసాగలేదు
గుడిగంటలు మ్రోగలేదు.

14. ఆ జన సమ్మర్దములో
అంధ భిక్షు వర్షీయసి
కాలు జారి ‘అమ్మో’ యని
నేలమీద పడిపోయెను
చేతిలోని గిన్నె ప్రక్క
గోతిలోన పడిపోయెను
నొసటిమీద గాయమాయె
ముదుసలి స్పృహ తప్పిపోయె

15. పెద్దమనుషులెవ్వరు ఆ
వృద్ధురాలి దెస జూడరు
దేవుని దర్శించుటకై
కోవెలలో కేగినారు.

16. ఇద్దరు బాలలు శివు ద
ర్శింపగ వచ్చినారు
రివ్వున జని క్రింద పడిన
అవ్వను పైకెత్తినారు.

17. కాయమునకు ధూళి దులిపి
గాయమునకు కట్టుకట్టి
మాటరాని ముసలి అవ్వ
నోట నీరు పోసినారు.

© SCERT not to be republished

18. శివుని నివేదనకై తె
చ్చిన తీయని అరటి పండ్లు
తొక్క తీసి ఒక్కటొక్కటి
చక్కగ తినిపించినారు.

19. "ఎవరి బిడ్డలమ్మా, బం
గారు తల్లులార మీరు!
నాకు సేవ చేసినారు
నా ప్రాణము నిలిపినారు,"

20. అనిన అవ్వ కన్నుల ప్రే
మాశ్రులు ప్రవహించ సాగె
గంటలు గోపురములోన
"గణగణగణ" మనుచు మ్రోగె

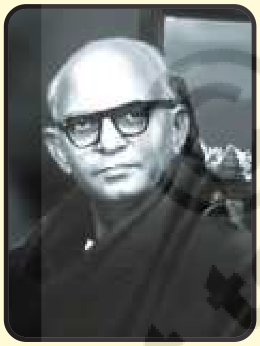

కవి పరిచయం

కవి పేరు	:	జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి
కలంపేరు	:	కరుణశ్రీ
కాలం	:	1912 -1992
జన్మస్థలం	:	గుంటూరు జిల్లా, కొమ్మూరు
రచనలు	:	ఉదయశ్రీ, విజయశ్రీ, కరుణశ్రీ, ఉమర్ ఖయ్యామ్, తెలుగుబాల శతకం మొదలైనవి

గేయ సారాంశం

అనగనగా ఓ దేశం. అందులో ఓ నగరం. ఆ పక్కన ఒక నది. దాని పక్కనున్న కొండపైన ఒక గుడి.. ఆ గుడి ముందర గోపురం. దానికి గంటలు. అవి వాటంతట అవే మోగుతాయి. ఆ గంటలు పవిత్ర శివరాత్రినాడే మోగుతాయి. కాని అవి ఎవరికీ కనపడవు. ఇదీ ఆ గుడిలోని వింత.

ఏ శిల్పి ఆ గంటలను చేశాడో? గుడిలో దేవుని దయను చాటి చెబుతాయి ఆ గంటలు. ప్రజలలోని మంచి నడవడిక, కరుణామృత హృదయం చూసి ఆ గంటలు మోగుతాయి. ఏళ్ళుగా ఈ వింత వేడుక కొనసాగుతోంది. కానీ ఈ మధ్య ఆ గంటలు మోగడం లేదు. మూగబోయాయి.

మనిషికీ మనిషికీ మధ్య ఎన్నో అడ్డుగోడలు. మనసులో అసూయాద్వేషాలనే ముళ్ళు. మలినమైన బుద్ధులు. పక్కమనిషి బాగుపడితే ఓర్వలేనితనం, మోసాలు, నేరాలు పెరిగాయి. మానవత మరుగున పడింది. సమత, మమత అంతరించాయి.

ఒక శివరాత్రినాడు శివుణ్ణి దర్శించడానికి జనం సముద్రంలాగ వచ్చారు. ధనవంతులు, భూస్వాములు డబ్బుసంచులు తెచ్చారు. దేవునికి 'లంచం'గా అర్పించి తమ కోర్కెలు తీర్చమని మొక్కారు. కానీ గుడిగంటలు మోగలేదు.

కోటీశ్వరులు గుడికి ప్రదక్షిణం చేశారు. వరహాలు స్వామిముందు కుమ్మరించారు. అయినా గంటలు మోగలేదు.

మంత్రులు, మహామంత్రులు, అధికారులు వజ్రాలు, వైడూర్యాలు స్వామికి సమర్పించారు. కానీ గంటలలో కదలిక లేదు.

జనసమ్మర్దంలో, కళ్ళులేని ఒక బిచ్చకత్తె కాలుజారి పడిపోయింది. ఆమె చేతిలో గిన్నె గోతిలో పడింది. నుదిటిపైన గాయంతో అవ్వ స్పృహ తప్పింది. పెద్దమనుషులు, ధనవంతులు, మంత్రులు ఎవరూ ఆ ముసలమ్మను పట్టించుకోలేదు. శివుణ్ణి చూడడానికే ఎగబడ్డారు.

ఇద్దరు పిల్లలు అది చూశారు. అవ్వను లేవదీసి కూర్చోబెట్టారు. దుమ్ము, ధూళి దులిపి గాయానికి కట్టుగట్టారు. అవ్వనోట్లో చల్లని నీరు పోశారు. శివపూజకు తెచ్చిన అరటిపళ్ళు తినిపించారు.

"బంగారు తల్లులారా! సేవచేసి నా ప్రాణం కాపాడారు," అని అవ్వ ఆనందబాష్పాలు రాలగా ఆ పిల్లల్ని దీవించింది. అంతే! ఆశ్చర్యం! గుడిగంటలు వాటంతటఅవే గణగణ మోగసాగాయి.

I. వినడం-మాట్లాడడం

1. గేయం విన్నారు కదా! ఈ గేయం దేన్ని గురించి ఉంది? దీన్ని రాగంతో, అభినయంతో పాడండి.
2. అందరూ శివుడి గుడికి వెళ్ళారు కదా! ఎందుకు వెళ్ళారు?
3. హిందువులు గుడికి వెళతారు, మరి మిగతా మతాలవాళ్ళు ఎవరెవరు ఎక్కడికి వెళతారు? ఏం తీసుకొని వెళతారు.
4. ఈ పాఠంలోని గుడి ఎలా ఉంది? మీరు చూసిన గుడి కూడా ఇలానే ఉందా? ఏమేమి తేడాలు ఉన్నాయో చెప్పండి.
5. ఈ గేయం ద్వారా కవి ఏం చెప్పాలనుకున్నారు?
6. ఈ పాఠానికి 'మ్రోగిన గంటలు' అనే పేరు ఎలా సరిపోయిందో చెప్పండి.

II. చదవడం - రాయడం

1. గుడి-నుడి, వాడుక - వేడుక ఇవి ప్రాసపదాలు. ఇలాంటివి పాఠంలో మరికొన్ని ఉన్నాయి. వాటిని గుర్తించి గీత గీయండి.
2. పాఠంలోని 12, 13 గేయభాగాలను చదవండి. వాటికి ప్రశ్నలు రాయండి.
3. పాఠానికి సంబంధించిన చిత్రాన్ని చూడండి. దానికి సంబంధించిన వాక్యాలు గేయంలో ఎక్కడ ఉన్నాయో గుర్తించండి. ఆ వాక్యాల కింద గీత గీయండి.

© SCERT not to be republished

4. మనుషులను గురించి వివరించే వాక్యాలు గేయంలో ఎక్కడ ఉన్నాయి? వాటిని రాయండి.

5. పాఠం ఆధారంగా కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

అ. గుడిలో వింత జరుగుతుంది కదా! అది ఏమిటి? ఎప్పుడు జరుగుతుంది?

ఆ. గుడికి చాలామంది వచ్చారు. ఎవరెవరు వచ్చారు?

ఇ. శివుడికి ఎవరెవరు ఏమేమి సమర్పించారు?

ఈ. గుడిదగ్గర స్పృహతప్పింది ఎవరు? ఎందుకు అలా జరిగింది?

ఉ. అవ్వను ఎవరు కాపాడారు? ఎలా కాపాడారు?

ఊ. గుడిగంటలు ఎందుకు మోగాయి?

III. స్వీయరచన

1. కింది ప్రశ్నలకు నాలుగైదు వాక్యాలలో సమాధానం రాయండి.

అ. పాఠంలో కవి ఎవరినిగురించి పెద్దమనుషులని చెబుతున్నారు? వాళ్ళు ఎలాంటివాళ్ళు?

ఆ. పాఠంలోని ముఖ్యభావం ఏమిటి?

ఇ. ఈ పాఠానికి 'మ్రోగిన గంటలు' అనే పేరుకు బదులుగా ఇంకా ఏ పేరు పెట్టవచ్చు? ఎందుకు?

ఈ. గుడిగంటలు ఎందుకు మోగలేదు?

ఉ. ముసలామె ఎలా ఉంది? ఆమె గుడిదగ్గర ఎందుకు ఉంది?

ఊ. గుడిలో గంటలు ఎప్పుడెప్పుడు మోగుతాయని కవి భావించారు?

ఎ. గేయకథ ఏడో భాగంలో కవి, 'జనుల భావములు మారెను - స్వార్థపరత మితిమీరెను' అనడంలో ఉద్దేశమేమిటి?

ఏ. గుడిగంటలు నిరంతరం మోగాలంటే ప్రజలు ఎలా మారాలి? ఏమేం జరగాలి? ఊహించి రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు పది వాక్యాలలో జవాబులు రాయండి.

అ. "మ్రోగిన గంటలు " గేయంపై మీ అభిప్రాయం ఏమిటి? ఈ గేయంద్వారా మనుషులను గురించి వాళ్ళలో వచ్చిన మార్పు గురించి ఏం చెప్పాలని కవి ప్రయత్నించారు?

ఆ. ఈ గేయకథ రాసిన విధం ఎలా ఉంది. సులభంగానా? కష్టంగానా? మధురంగానా? ఎందుకో వివరించండి.

ఇ. పాఠాన్ని కథలాగా సొంతమాటల్లో రాయండి.

© SCERT Not to be republished

IV. పదజాలం

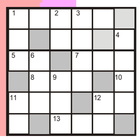

1. కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాల స్థానంలో వాటి అర్థాలను తెలిపే మాటలను రాసి వాక్యాన్ని మళ్ళా రాయండి.

   అ. హిమాలయ గిరులు మంచుతో కప్పి ఉంటాయి.

   ఆ. సత్ప్రవర్తనవల్ల జనానికి మేలు జరుగుతుంది.

   ఇ. ఆహారం మితిమీరి తింటే అనారోగ్యం పాలవుతారు.

   ఈ. పేదలమీద ధనవంతులు కృప చూపాలి.

   ఉ. వెంకటయ్యగారి ఇంటిల్లిపాదీ వారానికొకసారి కోవెలకు వెళతారు.

2. కాయం–గాయం, మాట–నోట, ఇవి ప్రాసపదాలు

   ఇలాంటి ప్రాసపదాలు మరి కొన్ని రాయండి.

   ------ ------ ------ ------ --------

3. గుడికి సంబంధించిన కొన్ని పదాలు రాయండి:

ఉదా : పూజారి ----- ----- ----- -------

4. కింది పదాలతో సొంత వాక్యాలు రాయండి.

   అ) చెడు మెదళ్ళు ఆ) కోరికలు ఇ) చైతన్యం ఈ) స్వార్థపరత

   ఉ) జయజయ నాదాలు

5. గంటలు గణ గణ మోగాయి. గణ గణ అనేది ధ్వన్యనుకరణ పదం. ఇలాంటి ధ్వన్యనుకరణ పదాలు మరికొన్ని రాయండి. వాటితో వాక్యాలు రాయండి.

6. తండోపతండాలు – ఇది ఒక జాతీయం. దీన్ని ఏ ఏ సందర్భాలలో వాడతారో రాయండి.

V. సృజనాత్మకత

1. గేయంలోని మొదటి రెండు భాగాలు చదవండి. వాటికనుగుణంగా చిత్రం గీయండి. రంగులు వేయండి. చిత్రానికి పేరు పెట్టండి. ప్రదర్శించండి.

2. "మానవసేవే మాధవసేవ" అన్న అంశంమీద మరొక కథ రాయండి. గోడపత్రికలో ప్రదర్శించండి

3. జట్టుపని : – గేయంలో "దేవుని మనుజులు మరిచిరి, జనుల భావములు మారెను, స్వార్థపరత మితిమీరెను, చైతన్యము చల్లారెను. ఇలాంటి వాక్యాలు. ఉన్నాయి కదా! మానవత్వం, సమానత్వం, సోదరభావం, మరచిరి, మారెను, మితిమీరెను, అణగారెను, చైతన్యం, ఇలాంటి పదాలను ఉపయోగించి నేటి పరిస్థితులకు అనుగుణంగా కవితనుగాని లేదా గేయాన్నిగాని రాయండి. ప్రదర్శించండి.

© SCERT not to be republished

VI. ప్రశంస

1. ఇతర భాషల ఉపాధ్యాయులను / మిత్రులను అడిగి కొన్ని చిన్న గేయాలను తెలుసుకోండి. వాటిని లయబద్ధంగా చదవండి. వాటి సారాంశాన్ని రాయండి.
2. దయ, కరుణ, జాలి, మొదలయిన పదాలకు తగిన ఆంగ్ల, హిందీ పదాలను గుర్తించండి. వాటిని నేర్చుకోండి.
3. "మానవసేవే మాధవసేవ" లాంటి అర్థం వచ్చే ఇతర భాషా సూక్తులను సేకరించండి. గోడపత్రికలో ప్రదర్శించండి.

VII. ప్రాజెక్టు పని

1. పాఠంలో గుడిగంటలు మోగిన సందర్భం ఒక వింత. అలాంటి వింతలను కొన్నింటిని వార్తాపత్రికలనుంచి సేకరించండి. వాటిలోని విశేషాలను గోడపత్రికలో ప్రదర్శించండి.
2. మానవత, దయ, కరుణ కలిగిన గేయాలను, కథలను సేకరించండి. ఆల్బమ్‌గా తయారుచేయండి.

VIII. భాషను గురించి తెలుసుకుందాం

1. ఈ కింది పదాలను విడదీయండి.

ఉదా॥ (అ) ఏమంటివి = ఏమి + అంటివి = (ఇ + అ = అ)

పాతకాలపు పద్యభాషలో సంధి జరగనప్పుడు యకారం ఆగమంగా వస్తుంది.

(ఆ) ఏమియంటివి = ఏమి + య్ + అంటివి = (ఇ + అ = య)

సంధి జరిగినపుడు

(అ) వచ్చిరిపుడు = ... + ... = ...

(ఆ) వచ్చిరియిపుడు = ... + ... + ... = ...

పై సంధుల్లో హ్రస్వ 'ఇ' కారానికి 'అచ్చు' కలిసినపుడు సంధి జరిగింది. దీన్ని **'ఇత్వ సంధి'** అంటారు. ఇది తప్పక జరగాలన్న నియమం లేదు. జరగవచ్చు, జరగకపోవచ్చు. వ్యాకరణంలో ఈ పరిస్థితిని 'వైకల్పికం' అంటారు.

2. ఈ కింది పదాలను విడదీయండి.

ఉదా: ఏమంటివి = ఏమి + అంటివి = (మ్ +) అ + అ = మ

(అ) కోవెలలోకేగినారు = ...

(ఆ) పైకెత్తినారు = ...

(ఇ) మనిషన్నవాడు = ...

ఈ కింది పదాలను కలపండి. మార్పును గమనించండి.

ఉదా: ఏమి + అన్నారు = (మ్ +) అ + అ = మ

© SCERT not to be republished

1. అది + ఎట్లా = ... = ...
2. అతనికి + అందదు = ... = ...
3. మరి + ఎలా = ... = ...
4. ఎవరి + ఇల్లు = ... = ...
5. ఇది + అంతా = ... = ...

3. మీ పాఠంలోని ఇత్వసంధి పదాలను గుర్తించి విడదీయండి.

4. కింది పదాలను విడదీయండి.

ఉదా: రాముడతడు = రాముడు + అతడు = (డ్ +) ఉ + అ = డ

అ. అతడెక్కడ = ... = ...
ఆ. మనమున్నాము = ... = ...
ఇ. మనసైన = ... = ...
ఈ. ఎవరిచ్చారు = ... = ...

హ్రస్వ 'ఉ' కారానికి (ఉత్తు' కు) అచ్చు కలిసినప్పుడు, ఉకారం లోపించి, పరస్వరం కనిపిస్తుంది. దీన్నే **"ఉత్వసంధి"** అంటారు.

'ఉత్తు' కు 'అచ్చు' పరమైనపుడు సంధి నిత్యం. ('నిత్యం' అంటే తప్పక జరుగుతుంది అని అర్థం).

5. ఈ కింది పదాలను కలిపి, మార్పును చర్చించండి.

ఉదా: ఏనాడు + ఏ శిల్పి = (డ్ +) ఉ + ఏ = డే = ఏనాడేశిల్పి

అ. గోపురము + అట = ... = ... = ...
ఆ. మ్రోగును + అంట = ... = ... = ...
ఇ. కొనసాగవు + ఇపుడు = ... = ... = ...
ఈ. మలినము + ఐన = ... = ... = ...
ఉ. లంచములు + ఇచ్చిరి = ... = ... = ...

నేనివి చేయగలనా ?

1.	గేయాన్ని రాగంతో, అభినయంతో పాడగలను.	ఔను / కాదు
2.	గేయకథను సొంతమాటల్లో చెప్పగలను.	ఔను / కాదు
3.	గేయంలోని భావాన్ని అర్థంచేసుకున్నాను. వివరించగలను.	ఔను / కాదు
4.	గేయంలోని పదాలు, ప్రాసపదాలతో వాక్యాలు రాయగలను.	ఔను / కాదు
5.	గేయంలోని భావానికి అనుగుణంగా సొంతంగా కవిత / గేయం రాయగలను.	ఔను / కాదు

"ఓర్పును మించిన గొప్ప ప్రార్థన మరొకటి లేదు" - గౌతమ బుద్ధుడు.

©SCERT not to be republished